

FALEŠNÉ ARGUMENTY¹

„eristická dialektika je umění disputace vedené tak, aby se účastník ocitl vždy v právu, tedy ... dovolenými i nedovolenými prostředky“ (Shopenhauer, s. 7)

Výběrový přehled falešných argumentů²

ad baculum = důkaz holí

- neargumentujeme, užije se psychické, v krajním případě fyzické násilí; vyhrožování, bití
- patří sem nehorázná lež, obrana: upozornit na to okolí (u soudu, kde lze ověřit) nebo použít tutéž zbraň: *Já že jsem si vzala 2000 korun z tržby? Proč to říkáte? A co ten balík tisícovek, který jste si včera bral z pokladny a dal si ho do tašky?*

ad hominem = k člověku

vychází z čistě objektivních záležitostí, týká se nějak předmětu sporu, znehodnocení zdroje informací, zpochybňování věrohodnosti svědectví u soudu, odborných kvalit atd.

ad personam = k osobě

něco mezi ad baculum a ad hominem, opustíme předmět sporu a libovolně napadneme protivníka osobně

obrana: klidně ukážeme, že odpůrce nemá pravdu, je třeba být chladnokrevný a nenechat se soupeřem zastrašit nebo dovést k zlosti

argument ex concessis (s ústupky, concessus, lat. = ustoupení, svolení)

- sleduji, zda v protivníkově tvrzení není reálný rozpor nebo rozpor zdánlivý s tím, co dříve řekl nebo s tím, jak se sám chová nebo s tím, co uznává společnost

- **př.** „Pokud zastává např. sebevraždu, pak hned vykřikneme: ‘Proč se tedy neoběšíš?’ Nebo tvrdí, že např. Berlín je nepříjemné místo k pobytu. Hned pak zvoláme: ‘Proč tedy neodjedeš hned, jak je to možné?’“ (Shopenhauer, s. 33)

ad auditores = k posluchačům

ad verecundiam = k úctě

ad misericordiam = k útrpnosti

dovolávání se soucitu, sympatií, útok na city s cílem vymoci si zvláštní ohledy a vyhnout se nepříjemnostem či povinnostem

Jestli mě máš rád, tak udělaš...

zvláštní případ - morální vydírání (dovolávání se mravních kvalit, v jejichž jméně se má jednat podle přání toho, kdo takto argumentuje): *Jestli jste správná matka a záleží vám na dítěti, uděláte*

Jestli jsi řádný křesťan, musíš mi odpustit, že jsem ti ublížil.

ad populum = k lidu

dožadování se přízně davu, populistické předvolební sliby

ad rem = k věci

nepatří mezi falešné argumenty, je to věcný, korektní způsob argumentace

klamání důsledku jako příčiny

Utvoříme závěr, který z předešlého vůbec neplyne. „Triumfující vykřikneme, jako bychom naše tvrzení tím právě dokázali. Pokud je náš protivník dostatečně nesmělý nebo hloupý, a my

¹ Arthur SHOPENHAUER: *Eristická dialektika*. Praha 1991.

² Viz Milan JELÍNEK a kol.: *Argumentace a umění komunikovat*. Pedagogické fakulta MU. Brno 1999.

sami máme naopak dost drzosti a k tomu dobrý hlas, může se nám to opravdu dobře vydařit.“
(Shopenhauer, s. 32)

falešná stopa

odvedeme pozornost od tématu, uvedeme podružný nebo irelevantní důvod, který pak rozebíráme, slouží dle K. Čapka hlavně k unavování odpůrce
např. v listopadu 1989 na požadavky, aby komunist. vláda odstoupila a byly vypsány svobodné volby, zazněla odpověď: nevyvolávejte sociální nestabilitu, lidé potřebují klid na práci

falešné dilema

omezíme uvažované možnosti pouze na dvě, ostatní nebereme v úvahu
např. věta *Ženy se musí rozhodnout - buď rodina, nebo kariéra.*
obrana - odmítnout premisu buď p, nebo q, uvést další možnosti (když se nemusí jedné z těchto věcí vzdávat muži, nemusí ani ženy, stačí: spravedlivé rozdělení domácích povinností, částečné úvazky, více rodičovských práv mužům...)

presumptivní otázka

ať odpovíme ano, nebo ne - vycházíme z toho špatně
Přestal jsi bit svého otce? odpovíme-li ano = dříve jsem ho bil; ne = stále ho biju
setkání po letech *Jsi pořád tak hloupý jaks býval, nebo se něco změnilo?* ano, pořád; už ne=
byl jsem hloupý
obrana: odpovědět celou větou: *Nebil jsem otce a ani ho nebiji. Nikdy jsem hloupý nebyl.*

předpojatá slova

Protivník navrhl nějakou změnu. Nazveme ji tedy „novotou“, protože již samo tohle slovo je značně nevraživé.
podobně:
zbožnost - bigotnost, duchovní - knězour, rozvážný člověk - zbabělec, vzdělanec -neživotný intelektuál

prodloužení

- rozvést tvrzení protivníka za jeho přirozené hranice, vysvětlovat ho co možná nejšířeji a přehánět; svoji tezi naopak vykládat v co nejužším smyslu slova
- do toho volně patří i podsunutí nějaké teze protivníkovi, polemizovat s tím, co neřekl a efektně to vyvrátit
- obrana: řekl jsem jen tolik a nic víc
př. tvrzení: *Jaderné elektrárny nejsou bezpečné a ekologické. Měly by se postupně nahrazovat alternativními formami výroby elektřiny, což je šetrnější k přírodě.*
proti: *Lidé, kteří toto tvrdí, jsou blázni, kteří nestojí nohama na zemi. Bez energie se přece neobejdeme. Čím budeme topit, svítit? Máme se snad vrátit do středověku? Bez elektřiny by nefungovaly ani zubní vrtáčky. Co jsme si za svůj život u zubaře vytrpěli, když byly vrtáčky šlapací! Mladí lidé žijí v takovém luxusu, o jakém se nám nesnilo, a ještě jsou nespokojení.*
- podsouvá se zde teze, že se máme obejít bez el. energie, a ta se pak snadno vyvrací
- blázni - ad personam
- předpojaté slovo - *středověk* - negativní konotace
- ad personam - zpochybňování názoru proto, že ho vyslovil mladý člověk
- blíží se morálnímu vydírání - výčitka: žijí si v luxusu, ale nespok., tedy : kdo zastává tento názor, je nevděčný, neváží si hodnot atd. nebo naopak: řádný člověk zastává naše názory

Závěr

- po klidná argumentaci zahořkne ten, kdo nemá pravdu, ještě více než po urážkách
klidná argumentace rozčílí, protože když se ukáže, že někdo nemá pravdu a chybně uvažuje,
je zasažena jeho ješitnost
ukázka - jak jeden z účastníků rozhovoru, kt. došly argumenty, odloží masku zdvořilosti a
přejde do otevřeného útoku

o situaci brněnského studia ČT

Jaroslav Pašmik: Tanec kostlivců v Brně, Respekt č. 17, 19.-25.4. 2004, roč. XV., s. 21.

„Obrátte se na tiskového mluvčího,“ říká vedoucí programu studia Jiří Florian, jenž jako jediný přešel do nového vedení z Drahošova vrcholného managementu. Necítí Florian náhodou jistou odpovědnost za minulou situaci? A není tudíž logičtější, aby na otázku odpověděl sám? „Jste gramotný? Obrátte se na tiskového mluvčího a logiku nechte stranou,“ křičí do telefonu Florian. „Jestli napíšete něco jiného, tak vás zažaluji.“
ad hominem, ad baculum

Patří k lidské přirozenosti, že když člověk pozná, že někdo jiný, kdo přemýšlel o stejné věci, dojde k odlišnému závěru, nehledá chybu u sebe. Nesnaží se najít chybu ve svých myšlenkových pochodech, ale předpokládá, že se mýlí jeho soupeř.

„Člověk je od přírody hašteřivý a neústupný.“ (Shop., s. 7); „k vrozené ješitnosti se u většiny lidí přidává navíc žvanivost a nepoctivost.“ (tamtéž, s. 8)

Tyto vlastnosti působí, že většina nemá zájem hledat v diskusi pravdu; někdy máme pravdu, ale nevíme to jistě a špatně argumentujeme. Správný argument nás napadne později a to, že jsme měli pravdu zjistíme dodatečně. To je také důvod, proč hájíme tvrzení, o jejichž pravdivosti nejsme úplně přesvědčeni.